Naujienlaiškis #7

2020 m. lapkritis

Partnerystė ir bendradarbiavimas DVT2030

Nacionalinė nevyriausybinių
vystomojo bendradarbiavimo
organizacijų platforma

Parengė:

© Nacionalinė nevyriausybinių vystomojo bendradarbiavimo organizacijų platforma / Lithuanian NGDO Platform

Kontaktas: Justina Kaluinaitė, justina@vbplatforma.org

Viršelis: Solution Hub komanda ir savanoriai, Armėnija 2020 m. Nuotrauka Stasys Vaitonis

Naujienlaiškis parengtas „DVT2030“ (Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos Vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai programos lėšomis) ir „EU AID Volunteers – Volunteering for Humanity” (projektas finansuojamas Europos Komisijos EU Aid Volunteers (DG ECHO)) lėšomis. LR užsienio reikalų ministerijos ir Europos Komisijos parama šiam leidiniui nereiškia pritarimo turiniui, už kurį atsakingi tik jo autoriai. LR užsienio reikalų ministerija ir Europos Komisija negali būti laikomi atsakingi už leidinyje pateikiamos informacijos naudojimą.

LIETUVOS RESPUBLIKOS
UŽSIENIO REIKALŲ
MINISTERIJA

VOLUNTEERING
for humanity

EU Aid Volunteers
We Care, We Act

Partnerystė ir bendradarbiavimas DVT2030

Tikimės, kad šis leidinys padės Jums geriau suprasti pilietiškumo, savanorystės ir aktyvaus dalyvavimo sampratas, kartais – netgi sąlygas, Armėnijoje ir Vakarų Papua. Šis naujienlaiškis – apie žmones, kurie kuria ir tiki, kurie svajoja ir ieško.

Justina Kaluinaitė
Vystomojo bendradarbiavimo platforma

4 *Vakarų Papua iš arti: viešas atsakas į stereotipų kupiną rašinį*

7 *Įkvepiantis pavyzdys iš Armėnijos: kaip trys bičiulės keičia Vaiką*

10 *Investicijas į vaikų švietimą Armėnijoje keičia neatidėliotina pagalba bėgantiems nuo karo*

13 *Diena su Armėnijos Raudonuoju Kryžiumi: optimizmo neprarandančios pabėgėlės močiutės ir šypsenas dovanojantys bendrabučių vaikai*

17 *Savanorė Mariam iš Armėnijos: „Pasėjus sėklą, kartais tenka laukti kelerius metus, kol pamatai rezultatą“*

20 *Savanoriai Armėnijoje. Video reportažai*

21 *Interaktyvios pamokos moksleiviams*

Vystomojo Bendradarbiavimo Platforma

Jurgen Freund / naturepl.com / Scanpix nuotr./Vakarų Papua

Vakarų Papua iš arti:
viešas atsakas į stereotipų kupiną rašinį

Šaltinis: Vystomojo bendradarbiavimo platforma

Publikuota: 15min.lt, 2020 spalio 1 d.

Rugsėjo pabaigoje 15min.lt skiltyje „Pasaulis kišenėje“ publikavo rašinį „A. Morkūnas leidosi pas Papua gentis: strėlės žmonėms, taukais tepami kūnai ir vogtų daiktų turgus“, kuriame p. Algirdas pasakoja įspūdžius iš dvi savaites trukusio apsilankymo Vakarų Papua. Mes, Nacionalinė nevyriausybinių vystomojo bendradarbiavimo organizacijų platforma (VB Platforma), nuoširdžiai palaikome siekius geriau pažinti pasaulį, tačiau esame įsitikinę, kad tai turi būti daroma pagarbiai, atsakingai ir etiškai.

A. Morkūno apsilankymo pas Papua gentis aprašymas, mūsų nuomone, šių bazinių kriterijų neatitinka.

Šis rašinys, deja, nėra vienintelė tokio tipo publikacija Lietuvos žiniasklaidoje; stereotipų kupinų „kelionių“ tekstų vis dar yra gerokai daugiau nei prasmingų, gilių kelionių reportažų. Tačiau būtent šį rašinį pasirinkome kaip pavyzdį analizei, nes jame atsiskleidžia pagrindinės problemiškos tendencijos.

Esame atviri dialogui su minėto rašinio autoriumi Algirdu.

Apie žodžio laisvę ir žiniasklaidos atsakomybę

Žodžio ir minties laisvė yra viena svarbiausių žmogaus teisių, tačiau ji turi eiti koja kojon su atsakomybe už savo žodžius.

Egzistuoja esminis skirtumas tarp asmeninio dienoraščio, kur netaikoma jokia cenzūra, ir masinės žiniasklaidos priemonės, kurios svarbiausia funkcija – apskritai, jos raison d'être – turėtų būti sąžiningai ir atsakingai informuoti visuomenę. Stereotipų skleidimas į šį apibrėžimą neįeina.

Belgų tyrėjo Ignace'o Pollet'o priklausomybės nuo žiniasklaidos teorija teigia, kad pasaulio suvokimas priklauso nuo a) tiesioginės patirties, b) socialinių kontaktų ir c) žiniasklaidos. Pasak mokslininko, kai nei a, nei b netampa suvokimo šaltiniu, žiniasklaida yra itin svarbi, nes suteikia ne tik bendrųjų žinių, bet ir formuoja vertybines nuostatas konkrečiu klausimu.

Kokias vertybes formuoja stereotipų kupini tekstai?

Apie etišką keliavimą ir atsakingą turizmą

Kelionės, pagal apibrėžimą, turėtų plėsti akiratį, mokyti naujų dalykų (kad ir, pvz., trupučio lankomo krašto kalbos), padėti iš arčiau pažinti pasaulį ir suvokti, jog egzistuoja daugybė įvairiausių būdų ***gyventi***. Kelionių metu turėtume dalytis laiku bei patyrimais su kitais ir taip bręsti dvasiškai. Tačiau dažnai kelionių (ar, tiksliau, turizmo) metu tik nuslystama paviršiumi, akcentuojant „egzotiškus“ ar „skandalingus“ įpročius (Tik pamanykit! ***Kiaulių taukais nakčiai tepami kūnai!***) ir vietos kultūrą lyginant, kad ir netiesiogiai, su savąja (tokioje kovoje paprastai laimi pastaroji – „teisingoji“, „normalioji“). Kaip tai galima pavadinti akiračio plėtimu?

Etiškas turizmas prasideda **pagarba** krašto, kuriame lankotės, žmonėms.

Ir baigiasi **atsakinga komunikacija** apie savo turizmą.

Norvegijos studentų ir akademikų tarptautinės paramos fondas (SAIH) nurodo bendruosius atsakingo kelionių komunikavimo principus, tarp kurių: sąmoningumas, atsakomybė, empatija, konteksto pateikimas, solidarumas ir kuo daugiau erdvės vietiniams žmonėms pasisakyti patiems, o ne kalbėjimas už juos iš visažinio pozicijos: interviu, prasmingos citatos, požiūrių perteikimas.

Algirdai, jūsų rašinyje neaptikome nei vienos citatos, nei vieno Vakarų Papua gyventojo balso. Ar jie neverti eterio? Bet turbūt tiesiog toks yra jūsų rašymo stilius: aš, aš ir aš. Draugiškas patarimas: skaitytojams tikrai būtų įdomiau išgirsti iš pirmų lūpų.

Kitas labai svarbus aspektas komunikuojant apie savo keliavimus yra informuotas vietos žmonių sutikimas būti filmuojamiems ar fotografuojamiems. Atsakingi keliautojai gerbia žmonių orumą ir privatumą ir prieš išsitraukdami iš kuprinės fototechniką atsiklausia norimo fotografuoti žmogaus leidimo, kartu sąžiningai paaiškindami, kur, kam, kokiu tikslu ir kokiame kontekste jų nuotraukos bus naudojamos. Ar buvo atsiklausta ir šiuo atveju?

Beje, tas pats galioja ir pačiam svečiavimuisi. Ką gi veikėte, Algirdai, Vakarų Papua nelepinant orams? „***...eidavau į vietos gyventojų trobeles...***“ Sakykit, ar buvote specialiai į žmonių namus pakviestas, ar įsilaužėte savarankiškai? O galbūt tiesiog pasinaudojote gyventojų svetingumu, nes jie iš pagarbos atvykėliui nedrįso jūsų išvaryti?

AFP/„Scanpix“ nuotr. / Protestas Indonezijoje už Vakarų Papua laisvę

Kelionių komunikacija yra puiki proga naikinti stereotipus. Atsakingi, etiški keliautojai – ***tikri keliautojai*** – ja būtinai pasinaudoja. Likę pasitenkina lėkštu paviršiumi.

Apie nevykusią kalbą

Tai, kaip kalbame, atspindi, formuoja ir įtvirtina mūsų mąstymą. Kaip rašėme VB Platformos išleistame Vystomojo bendradarbiavimo komunikacijos gide: „Kalba, kurią vartojame, atspindi mūsų vertybes. Dažna frazė ar terminas yra įgavę neigiamų prasmių, ir neatsakingai juos vartodami galime ne tik įžeisti, bet ir dar labiau sustiprinti vyraujančius stereotipus apie tam tikras žmonių grupes. Taip kuriame negatyvią aplinką, kurioje klijuojame etiketes, teisiame, didiname visuomenės atskirtį, užuot vieniję – skaldome, trumpai tariant, patys sau kasame duobę.“

Mažiausiai du dalykai yra problematiški su šiuo p. Algirdo sakiniu: „***Įdomiausi papuasų veidai, kurie atrodo taip, lyg būtų iš paveikslų***“. Pirma, „papuasai“ yra žeminančią prasmę įgavęs žodis ir nesvarbu, ar jis vartojamas tyčia, ar automatiškai (abu atvejai blogi, tik dėl skirtingų priežasčių). Lygiai kaip „čiurkos“, „babajai“ ar kiti rasistiniai, žmogaus orumą neigiantys ir tik juos vartojančiųjų neišprusimą bei vidinius kompleksus demonstruojantys žodžiai, „papuasai“ mūsų sukonstruotame kultūriniame kontekste reiškia necivilizuotus, kvailus padarus. Būtent tokia mąstymo paradigma remiasi rasizmas, kolonializmas ir baltųjų viršenybės ideologija, kuria vadovaujantis vykdomi genocidai. Ar tikrai norite gretintis prie tokios kompanijos? O liaudies išmintis, esą „Kaip pavadinsi, taip nepagadinsi“, čia jokiu būdu negalioja: ar labai džiaugtumėmės, jei mus užsieniečiai vadintų, pvz., „aštriadančiais“, o ne lietuviais?

Be to, pagal lietuvių kalbos taisykles „papuasai“ apskritai yra nevartotinas terminas: Valstybinė lietuvių kalbos komisija 2008 m. spalio 2 d. protokoliniu nutarimu Nr. PN-6 nurodo, kad Papua teritorijoje gyvenantys žmonės lietuviškai yra vadinami „Pãpua Naujõsios Gvinė́jos (Nepriklaũsomosios Valstýbės) gyvéntojas, -a“, sutrumpintai „Papua gyventojai“ (šiuo atveju – Vakarų Papua gyventojai, žr. apačioje apie politinę krašto situaciją). Ir skamba gerai, ir neįžeidžia. Nėra taip sudėtinga, ar ne?

Antra, šių žmonių veidai, „***lyg būtų iš paveikslų***“: apie kokius paveikslus kalbate, Algirdai? Ar tuos iš morališkai atgyvenusių geografijos vadovėlių, ar imperialistinių kliedesių, kuriuose bet kas, kas nėra Europa, paverčiama egzotika? Įdomu, kokie paveikslai pasauliui reprezentuotų Lietuvą. Sumušto girtuoklio veidas?

Apie bažnyčią, snarglius ir kermošių

Tokių momentų rašinyje apstu. Be gilesnio konteksto ar bandymo įsigilinti į vietines aplinkybes pateikti pastebėjimai skaitytojus supažindina ne su Vakarų Papua žmonėmis ir kultūra, o joje besilankančiojo arogancija ir ribotumu.

Apie vietos gyventojus, kurie ant savo nugarų penkias ekspedicijos dienas temps tikrų keliautojų mantą, rašoma: *„Kai jiems nepasiseka nešti turistų mantos, jie dirba upėje ir kasa molį, darbuojasi ūkyje arba mina taksi dviračius“*. Molis reikalingas statyboms, ūkyje žmonės užsiaugina maisto, o taksi dviračiai yra transporto priemonė. Kokia gi čia nesėkmė? Žinoma, jei kalba eina apie sistemines nelygybes, prie kurių turizmo sektorius prisideda – kai turistų paliekami skatikai vietos ekonomikoje tampa verti daugiau, nei sunkus darbas kuriant krašto gerovę – tuomet taip, tai rimtos diskusijos verta tema. Tačiau kitu atveju – atminkime, jog patarnauti finansiškai turtingesniems atvykėliams nėra svajonių darbas. Tai – išgyvenimo strategija struktūrinių nelygybių kontroliuojamame pasaulyje.

Iš kitų įspūdingų kelionės aprašymo aspektų galima paminėti pastraipą apie natūralius kūno skysčius. *„Vaikai trauko snarglį, kuris nubėga iki lūpos. Suaugusieji nuo jų neatsilieka, visi snarglį traukia atgal į nosį, niekas neišpučia. Tuomet prisimenu savo posakį: „Nothing goes wasted“*. Apie ką jūs čia? Skamba kaip nevykęs bandymas pašmaikštauti – regis, mitybos įpročių tema? Ak, tiesa, juk snargliai nešvaistomi, o šniurpščioti nosį yra barbarų užsiėmimas – civilizuotiems žmonėms, gink dieve, tai niekad nešautų į galvą. Kur labdarai perduoti išsiuvinėtą nosinaitę?

Toli kalnuose pastatytoje krikščionių bažnyčioje sekmadieniais Papua žmonės pirmąkart Algirdui pasirodo švariais drabužiais. Matyt, turistų garbei ir visai ne dėl to, kad pasipuošti bet kokioms progoms yra įprasta žmonijos praktika, o drabužių prikimšta spinta dažnam pasaulio gyventojui nėra savaime suprantama, o prabanga.

Užtat prie bažnyčios Algirdas surengia kermošių – padalija vaikams šokolado. Šie, mat, santūrūs, *„ne tokie kaip Afrikoje, kur viską čiumpa ir bėga“*. Pirma – atsargiai, cukrus nėra labai sveika. Antra, saldainių dalijimas, kad ir vykdomas su geriausiomis intencijomis, atsiduoda „baltojo gelbėtojo“ kompleksu. Ir trečia: ar tikrai teigiate, kad gerai pažįstate visus vaikus visame milžiniškame Afrikos žemyne? Tokie apibendrinantys teiginiai tik maitina jau egzistuojančius neigiamus stereotipus, o ne demonstruoja plačią jūsų kelionių geografiją.

Pabaigai: *„Atrodo, kuo skurdesnis kaimelis, tuo visi labiau viskuo dalijasi. Jeigu duodi vieną saldainį, tai jį perlauži ir išsidalija tarpusavyje.“* Niekdariai! Geriau nieko su niekuo nesidalyti, nes mūsų skęstantį pasaulį išgelbės tik gobšumas. Ir dar ta didžioji vadinamųjų Vakarų vertybė – individualizmas.

„Reuters“/„Scanpix“ nuotr./Protestai Vakarų Papua

Vakarų Papua laisvės kova

Dar truputis apie tai, ko apie Vakarų Papua nesužinojome iš p. Algirdo rašinio. Vakarų Papua yra Indonezijos okupuojama vakarinė Naujosios Gvinėjos salos dalis, besiribojanti su nepriklausoma Papua Naujosios Gvinėjos respublika. Didžiąją salos dalį dengia atogrąžų miškai. Pirmieji žmonės čia atvyko prieš kelias dešimtis tūkstančių metų. Šiandien Vakarų Papua yra namai daugiau nei 250 skirtingų genčių, turinčių savitas kultūras ir kalbančių skirtingomis kalbomis. Dauguma šių prigimtinių (angl. *Indigenous*) žmonių gyvena tradiciškai ir užsiima žemdirbyste, gyvulininkyste bei žvejyba.

Vakarų Papua žmonės už savo laisvę ir nepriklausomybę nuo Indonezijos kovoja jau šešis dešimtmečius. Per šį laikotarpį Indonezijos kariuomenė nužudė daugiau kaip pusę milijono salos civilių, tūkstančiai žmonių kankinami, prievartaujami, pradanginami. Rasizmas ir diskriminacija yra kasdienė realybė, bazinės žmogaus teisės – įskaitant žodžio ir minties laisvę – nuolat trypiamos. Šimtai Vakarų Papua politinių kalinių pasmerkti kalėti Indonezijos kalėjimuose už tokį „nusikaltimą“ kaip taiki saviraiška. Ironiška, kad savąją mes naudojame taip atsainiai ir neatsakingai.

> **Etiškas turizmas prasideda pagarba krašto, kuriame lankotės, žmonėms.**

Truputis Vakarų Papua laisvės kovos istorijos (daugiau čia, anglų k.): nuo 1898-ųjų kraštą pradėjo kolonizuoti olandai, taip pat kolonizavę ir kaimyninę Indoneziją. Šiai 1949 m. paskelbus nepriklausomybę, Vakarų Papua atsisakė prie jos prisijungti, nes siekė savosios. Net ir kolonizatoriai pripažino, kad šis kraštas geografiškai, etniškai ir kultūriškai nuo Indonezijos labai skiriasi. 1961 m. Vakarų Papua pasiskelbė esanti nepriklausoma, tačiau Indonezijos vyriausybė to nepripažino ir neilgai trukus pasiuntė savo kariuomenę į vakarinę salos dalį. Ten ji užsibuvo iki šiol. Vėliau vykę politiniai cirkai, įskaitant ir Jungtinių Tautų lygiu, Vakarų Papua žmonių teisės į suverenumą ir patiems valdyti savo kraštą, neužtikrino – priešingai, ją iš jų atėmė.

Tačiau laisvės kova vis dar gyva.

Pavieniai Vakarų Papua apsilankantys turistai iš Lietuvos, žinoma, neturi prievolės apie visa tai rašyti. Tačiau jei kelionė yra pasaulio pažinimas ir dvasinis augimas, ką konkrečiai pažinome čia?

Įkvepiantis pavyzdys iš Armėnijos: kaip trys bičiulės keičia Vaiką

Autorius: Stasys Vaitonis iš Vaiko (Armėnija)

Publikuota: 15min.lt, 2020 gruodžio 1 d.

S.Vaitonio nuotr. / Vaikas

Ką daryti, jei gyveni mažame provincijos mieste ir nori savanoriauti, bet matai, kad bendruomenė yra pasyvi ir jai niekas neatstovauja? Visuomenininkė ir žmogaus teisių aktyvistė Lusine Karapetyan iš nediduko Vaiko miesto pietinėje Armėnijoje atsakytų: kurkite savo nevyriausybinę organizaciją!

„Didelės NVO pas mus neateina. Tiesiog per mažai gyventojų ir žmogiškųjų resursų pritraukti didelius žaidėjus“, – tvirtina Lusine, su bendraminčiais Vajocdzoro regione įkūrusi organizaciją „Solution HUB“. Jų tikslai – jaunimo įgalinimas, moterų lyderystės skatinimas, taip pat aktyvi pilietinė visuomenė ir švietimas.

Pagrindinėmis iniciatorėmis tapo trys bičiulės – Lusine, Goharik Tigranyan ir Mariam Mkrtchyan. Skirtingo amžiaus ir skirtingas profesijas turinčios merginos suvienijo ekspertines žinias, ypatingai teisės srityje, ir pradėjo vystyti veiklas, nukreiptas į pilietinę visuomenę, bendruomenės įgalinimą, švietimą ir mokymus žmogaus teisių srityje. Su Lusine ir Goharik nemažai laiko praleidome Jerevane, o Mariam aplankėme Vaike – jos biure, kur jauna moteris dirba advokate.

Vaikas įsikūręs šalia svarbaus kelio, vedančio į populiarų gydomąjį kalnų kurortą Džermuką bei sienos su nepripažintu Kalnų Karabachu link. Paprastai čia juda nemažai turistų, tačiau dabar šiame kelyje dažniau sutiksi karinės technikos kolonas arba pirmyn atgal zujančius greitosios pagalbos automobilius, į Jerevaną gabenančius sužeistus karius ir civilius, nukentėjusius Karabache. Tad Vaikas dabar tapęs tranzitiniu tašku, kur, lyginant su Jerevanu, akivaizdžiai matomas padidėjęs judėjimas, susijęs su šalia vykstančiu konfliktu.

Pastaruoju metu „Solution HUB“ biuras taip pat buvo tapęs pabėgėliams iš Kalnų Karabacho skirtų daiktų rūšiavimo sandėliu, tačiau vietos savivaldybė visas paskiras humanitarinės pagalbos iniciatyvas patogumo dėlei centralizuotai perkėlė į kitas erdvesnes patalpas.

Nerimstantys pietiečiai negali nusėdėti vietoje

Įžengus pro „Solution HUB“ duris pasitinka jauki spalvinga atmosfera ir akcentai, kalbantys apie vaikų teisę į švietimą, atsakingą vartojimą ir pan. „Gaila, kad dabar čia tuščia. Paprastai pas mus šurmuliuoja daug žmonių, savanorių. Koronavirusas daro savo...“, – skėsteli rankomis Lusine, reguliariai kursuojanti tarp gimtojo Vaiko ir sostinės Jerevano, kur mergina gilinasi į žmogaus teisių studijas.

Pasak Lusine, Vajocdzoro regione, kuriam priklauso ir Vaikas, niekada neveikė daug nevyriausybinių organizacijų. „Kai buvau paauglė moksleivė, mano miestelyje nebuvo vietos, kur būčiau galėjusi savanoriauti – prisidėti ir save realizuoti“, – teigia Lusine.

Prieš devynerius metus Lusine, jos sesuo ir dar keli bičiuliai sugalvojo iniciatyvą, skirtą vaikams, neturintiems galimybių išvykti už savo miesto ribų, pamatyti šalį, kitus regionus. Iniciatoriai suorganizavo vasaros stovyklą, kurią pavadino „Hakuna-matata“ (aliuzija į gerai žinomą Rytų Afrikoje vartojamos suahelių kalbos posakį „be rūpesčių“ – red. past.). Stovykloje dalyvavo beveik šimtas vaikų. Ši koncepcija susilaukė sėkmės ir stovykla buvo tęsiama.

„Juokingiausia tai, kad ši stovykla buvo apskritai pirmoji mano savanoriška veikla gyvenime! Nulis patirties arba nuo nulio – į herojus ir tai, ką turime dabar“, – juokiasi Lusine, prisiminusi pirmuosius savarankiškos veiklos bandymus.

2015 metais Lusine išvažiavo į Jerevaną studijuoti. Sostinėje mergina prisijungė prie kelių NVO ir jų atliekamų veiklų. Viena jų buvo „ArmActive – Youth Center“, kur Lusine susipažino su Goharik. Beje, pati Goharik nėra kilusi iš Vajocdzoro regiono, tačiau neatmeta galimybės įsigyti ten nekilnojamojo turto, nes jai labai patinka ši vieta. „Lyginant su šalies šiaure, čia gyvena labai energingi, nenustygstantys vietoje žmonės. Šiauriečiai armėnai yra lėtesni, apsnūdę. Dėl sunkių gamtinių sąlygų, kalvoto reljefo ir mažesnių resursų, Armėnijos pietuose žmonės sunkiau ir daugiau dirba. Galbūt todėl jaučiamas tam tikras paradoksas, kad čia yra sąlyginai mažai žemiau skurdo ribos gyvenančių žmonių“, – lygina Goharik.

Lusine pritaria savo bendramintei ir pateikia pavyzdį. Nors jos šeima

S.Vaitonio nuotr./Lusine Karapetyan

„Solution HUB“ nuotr./Goharik Tigranyan

gyvena tipiniame provincijos daugiabutyje, kaip ji pati sako – „komunalkoje“, plynoje vietoje priešais namą tėvai sugebėjo įsirengti nedidelį sodą ir jame daug ką užsiaugina, nereikia pirkti. Tokius sodelius šalia turi dar keli kaimynai. Kitaip sakant, nei vienas uolėtos ir akmenuotos žemės lopinėlis nepaliktas neįdirbtas, kur tik tai įmanoma.

Peržengė regiono ribas

„Solution HUB“, kaip atskira nevyriausybinė organizacija, buvo įkurta praėjusiais metais. Tiesa, šalia veikia jau anksčiau įkurtas TNAC švietimo centras, kuris, Lusine teigimu, net yra žinomesnis vardas nei pati „Solution HUB“ organizacija. Taip yra todėl, kad TNAC susijęs su mokymų organizavimu ir švietiamąja veikla.

Pradėjusios organizuoti renginius merginos tikėjosi pritraukti dalyvių tik iš Vajocdzoro regiono, tačiau netikėtai gavo užklausų ir iš kitų regionų. Didelis susidomėjimas privertė pasukti galvas, kaip apgyvendinti dalyvius turint ribotą biudžetą. Tąkart išradingos organizatorės pritaikė vadinamą „Couch Surfing“ principą – apgyvendinimą namuose. Dabar finansavimo ir papildomų lėšų yra jau daugiau.

Tad nors iš pradžių atrodė, kad organizacija taikosi tik į vietos regioną ir jaunimo poreikius, jų veikla netikėtai ir gana greitai perlipo geografines sienas. „Įtaka ir žinomumas augo, keliami klausimai buvo aktualūs ir kitiems regionams, mūsų kolegoms kituose miestuose“, – sako Goharik. Organizacijos pavadinime esantis žodis „solution“ (liet. sprendimas – red. past.) neatsitiktinai simbolizuoja geriausio sprendimo ir išeities taško paieškas. Tarkime, „Solution HUB“ užsiima įvairiais tyrimais: žino poreikius, problemas ir ieško sprendimo būdų.

Taip pat organizacija glaudžiai bendradarbiauja su vietos valdžia. „Tai nereiškia, kad mes užimame kažkokią politinę poziciją ar turime valdžios siekio idėją. Mūsų tikslas – vietos valdžios atstovams ir paprastiems tarnautojams padėti įgyti papildomų įgūdžių, reikalingų dirbant su bendruomenėmis“, – sako Goharik.

Minėti tyrimai atliekami bendradarbiaujant su vietiniais ir tarptautiniais fondais, tokiais kaip Jungtinių Tautų plėtros programa. Daugiausiai nagrinėjamas pilietinės visuomenės progresas, jaunų žmonių aktyvumo pokytis ir kt. „Didžiuojamės, kad regiono valdžia nemažą dalį organizacijos pateiktų įžvalgų ir rekomendacijų, paremtų tyrimų rezultatais, įtraukė į artimiausių penkerių metų strateginį planą“, – teigia Lusine.

Organizacija dabar vienija apie dviejų šimtų narių-savanorių tinklą, jų pačių vadinamu alumnų tinklu. Maždaug trečdalis jų yra aktyvūs ir bet kokiomis aplinkybėmis mielai prisideda prie organizacijos veiklos.

Organizacijos įkūrėjoms itin svarbi yra žmogaus teisių sritis. Todėl „Solution HUB“ Vaike organizuoja Žmogaus teisių mokyklą, kurioje gali dalyvauti ir aktyvistai iš kitų regionų. Šiemet Žmogaus teisių mokykla turėjo vykti spalio pabaigoje, tačiau prasidėjus neramumams Kalnų Karabache, visi planai susijaukė.

Žmogaus teisių mokykla – pati mėgstamiausia Goharik veikla, apie kurią ji kalba degančiomis akimis. Jaunus žmones „Solution HUB“ ekspertai supažindina su žmogaus teisių pagrindais, išmoko atlikti nedidelius tyrimus savo bendruomenėse. „Likau labai patenkinta pirmosiomis šios mokyklos patirtimis. Kokybė buvai tikrai pakankamai aukšta, o ir pačių dalyvių atsiliepimai – puikūs“, – tikina Goharik.

„Solution HUB“ itin skatina pilietinę visuomenę ir pilietiškumą. Pradedant nuo moksleivių tarybų ir apskritai mokinių savivaldos iniciatyvų iki jau minėtų regiono tarnautojų švietimo. Dar viena sritis – moterų įgalinimas ir jaunų moterų lyderių aktyvus dalyvavimas bendruomenės veiklose. Moterų lyderystė gana konservatyvioje armėnų visuomenėje vis dar yra pakankamai naujas reiškinys. Štai, pavyzdžiui, tik vieno vienintelio Armėnijos miesto Vaharšapato (ketvirto pagal dydį šalyje – red. past.) merė yra moteris. Labai nedaug moterų tarnauja ir itin militarizuotos Armėnijos karinėse pajėgose.

„Solution HUB“ nuotr./Savanoriai

Investicijas į vaikų švietimą Armėnijoje keičia neatidėliotina pagalba bėgantiems nuo karo

Autorius: Stasys Vaitonis (Jerevanas, Armėnija)

S.Vaitonio nuotr.

Saulėta sekmadienio popietė Jerevane – apsnūdusi ir tingi, žmonių miesto gatvėse nedaug. Galbūt vietiniai vengia didesnių susibūrimų dėl sparčiai kylančių koronaviruso atvejų skaičių. Tiesa, patys armėnai tvirtina, kad jiems pandemija dabar toli gražu ne pirmoje vietoje. Jie su nerimu laukia iš fronto Kalnų Karabache atkeliaujančių žinių. Tačiau nevyriausybininkams ir savanoriams laisvų dienų ir vakarų nėra. Tad keliauju į vieną tokių vietų Jerevane, kur ir sekmadienį pluša savanoriai. Leidžiamės į didžiulį tamsų rūsį, kur sekmadienio saulė nepatenka ir kur nuo žmonių bei judesio kyla cemento dulkės.

Pastaruoju metu, kai Armėniją krečia ne tik pandemija, bet ir neramumai šalia esančiame Kalnų Karabacho regione, nemažai verslo kompanijų taip pat imasi spontaninių veiksmų. Nuo viešbučių, kurie nemokamai apgyvendina plūstančius pabėgėlius iki lėšų rinkimo ir humanitarinės pagalbos organizavimo. Paskutinėje gyvenamojoje vietoje Jerevane kaip tik teko apsistoti hostelyje netoli metro stoties „Barekamutyun“ (liet. „draugystė“ – red. past.), kuriame glaudėsi penkiolika pabėgėlių – daugiausiai moterų su vaikais, nes vyrai liko karo zonoje. Tik vargais negalais pavyko gauti laisvą kambarį. Hostelio šeimininkės teigimu, solidarumas su tautiečiais iš Kalnų Karabacho dabar yra nepalyginamai svarbiau už gaunamas pajamas.

Tačiau grįžkime prie tarsi avilys dūzgiančio rūsio, kur sekmadienis nesiskiria nuo įprastų darbo dienų. Šis rūsys, veikiau – didelis sandėlis, priklauso tarptautinei kompanijai „E-World“, kurios veikloje taikos metu netrūko papildomų socialinių komponentų. „E-World“ yra tarptautinio verslo įmonė, kuri užsiima elektronine prekyba ir savo veiklą vykdo JAV, Europoje, Afrikoje. Parduoda, pavyzdžiui, tokius produktus kaip 3D spausdintuvai.

Mane pasitinka energinga mergina Alina Gevorgyan, kuri darbuojasi „E-World Kids Foundation“, t. y. vienoje iš minėtos verslo kompanijos socialinių sričių – specialiame vaikų švietimui skirtame fonde. Šiandien Alina užsiėmusi visai kitais reikalais: savanoriauja pati ir vadovauja kitiems savanoriams skirstant materialinę paramą pabėgėliams iš Kalnų Karabacho.

Padėjusi daiktų registracijos žurnalą, žirkles ir lipnią juostą į šalį, Alina trumpam palieka kitus savanorius ir pradeda pasakoti apie savo atliekamas veiklas, tiksliau veiklas, kurias turėjo atlikti ir atlikdavo prieš nelemtą rugsėjo 27-ąją, kai Kalnų Karabache nugriaudėjo pirmieji sprogimai ir šūviai. Ta diena irgi buvo gražus sekmadienis, ankstyvas rytas.

„E-World Kids Foundation“ mūsų vaikams suteikia neformalaus švietimo prieigą per vebinarus, mentorystės programas ir pan. Viso to tikslas – pamatyti pasaulį kitomis akimis. Ši veikla daugiausiai skirta vaikams iš nepasiturinčių šeimų“, – su verslo kompanijos vykdomomis iniciatyvomis supažindina Alina.

„E-World Kids Foundation“ švietimo fondas turi tris programas: „Kids‘ Network“ (Vaikų tinklas), „Business Kids“ (Verslo vaikai) ir „Regions‘ Power“ (Regionių galia).

„Kids‘ Network“ (Vaikų tinklas) tikslas yra atgabenti vaikus iš regionų į sostinę Jerevaną, supažindinti su žinomomis IT kompanijomis, populiariais nuomonės formuotojais, taip pat aplankyti įdomius muziejus, koncertus, kurti jaunimo tinklą ir pan.

Pakankamai nauja ir vietos kontekste neįprasta yra jaunimo verslumo skatinimo programa „Business Kids“ (Verslo vaikai). „Kai žmonės išgirsta žodžius „verslas“ ir „vaikai“, jiems tai atrodo du nesuderinami dalykai. Tačiau tai nėra tiesa. Vaikai per šią programą gauna taupymo, investavimo, darbo su Excel programa, mentorystės, psichologijos įgūdžių. Tai yra pirmi savarankiško gyvenimo žingsniai, kurie padeda iš arčiau susipažinti su finansiniu raštingumu. Pasitaiko, kad ir aktyvesni mūsų paaugliai mėgina kurti nedidelius verslus. Mes padedame žengti tuos pirmuosius labai svarbius žingsnius, pavyzdžiui, socialinės rinkodaros subtilybių“, – pasakoja Alina.

Visi mokymai dažniausiai atliekami per vadinamų vebinarų platformas. Paraleliai vykdomos apklausos, klausiama, kas labiausiai domina moksleivius, ar buvo naudinga perteikta medžiaga ir pan.

S.Vaitonio nuotr.

Alina teigia, kad mėgstamiausia jai yra Regionų programa. Galbūt todėl, kad pati Alina kilusi iš atokaus Syunik regiono Pietų Armėnijoje, besiribojančio su Kalnų Karabachu. Todėl jai partnerystės tarp skirtingų kalnuotos šalies regionų ir neretai sunkiai pasiekiamų vietovių yra labai aktualu.

„Vaikai mokosi per mokymą. Kas mėnesį vyksta susitikimai ir nusprendžiama, į kokią temą bus gilinimąsi. Tokiu būdu dalis moksleivių ruošiami būti įgūdžių perdavėjais ir mokyti kitus savo bendraamžius. Vėlgi, atrodytų, kaip vaikai patys gali būti mokytojais... Patikėkite, jie gali būti neįtikėtinai gerais mokytojais! Tik reikia įdiegti tam tikrų pagrindinių pedagoginių įgūdžių“, – tvirtina Alina.

„E-World Kids Foundation“ aktyviai bendradarbiauja su kitomis programomis ir fondais, kurių tikslai yra panašūs. Viena iniciatyvų, vykusių koronaviruso krizės pakilimo metu, buvo bendradarbiavimas su žymiais Armėnijos muzikantais. Jie organizavimo nuotolinius koncertus. Šalia to paraleliai vyko aukojimo dalis, t. y. lėšų rinkimo akcija. „Už paaukotus pinigus pirkome vaikams išmaniųjų telefonų ir kompiuterių. Būtent tiems vaikams, kurie neturi techninių galimybių dalyvauti nuotoliniuose šviečiamuosiuose užsiėmimuose. Gyvendami skaitmeniniame amžiuje vaikai privalo žinoti, kaip naudotis e-platformomis ir jų suteikiamomis galimybėmis“, – tikina Alina.

S.Vaitonio nuotr.

Rugsėjo pabaigoje atsinaujinęs užšaldytas konfliktas Kalnų Karabache pakeitė visus suplanuotus užsiėmimus ir „E-World“ kolektyvas Jerevane jau antrą ar trečią dieną, susirėmimams intensyvėjant, pradėjo organizuoti humanitarinę paramą nukentėjusiems. Savanoriai dabar rūšiuoja drabužius ir deda juos į paketus pabėgėlių šeimoms. Drabužiai dedami ne į dideles dėžes, o į mažus paketus – po pilną komplektą vienam žmogui. Savanoriai sako, kad taip patogiau. Štai per vieną savaitgalį tokių paketų priruošė daugiau nei 400.

Pradėję savo biure paskui visi persikėlė į erdvų rūsį, kuriame ir kalbuosi su Alina. Tiesiog daiktų, pasak pašnekovės, buvo tiek daug, kad teko organizuoti struktūruotą savanorišką veiklą. Galiausiai tai tapo niekada nesustojančiu darbu – be laisvadienių ir be poilsio. Armėnų diaspora iš užsienio nesustodama siunčia drabužius, avalynę, pinigus.

Kaip viskas prasidėjo ir kodėl „E-World“ tapo žinoma aukojantiems žmonėms? „Prasidėjus karui savo Feisbuko paskyroje paskelbėme vadinamą įvykį (event – red. past.), kurio tikslas – materialinė parama nukentėjusiems nuo karo. Tik paskelbus pasipylė parama pačiais įvairiausiais daiktais. Pavyzdžiui, maisto produktais iš kaimiškų vietovių. Didelės mašinos atvežė kalną obuolių! Štai patys matėte, kaip ką tik atėjo moteris paimti drabužių paketų pabėgėlių šeimoms ir dar papildomai davė pinigų“, – pasakoja Alina.

Iš tiesų, mums kalbantis žemyn į sandėlį vis atlipa žmonės, paimantys paruoštus paketus ir išvežantys juos pabėgėlių šeimoms. Kiekvienas iš jų turi sąrašą, kiek šeimų ir kokio amžiaus žmones reikia aprūpinti. Tenka trumpam išjungti diktofoną ir padėti užnešti į viršų sulankstomas loveles. Jos keliaus į Stepanakertą, pagrindinį Kalnų Karabacho miestą, kur vietos gyventojai slėptuvėse kartais miega ant sustumtų kėdžių ar pan.

„Dabar visi kaip galėdami siekia padėti. Ateina ir sako: noriu atiduoti paskutinį savo paltą, nes artėja žiema ir kažkam jo gali reikėti labiau nei man pačiam. Net jei karas pasibaigtų rytoj, namų netekusių žmonių dar laukia ilgas laiko tarpas, kol jie galės ten sugrįžti. Tiesiog nemažai civilinės infrastruktūros yra sunaikinta“, – apie paprastų žmonių norą prisidėti kalba Alina.

Besilankant sandėlyje, čia darbavosi ir keli paaugliai iš Kalnų Karabacho.

S.Vaitonio nuotr.

Jie patys yra pabėgėliai, tačiau sako negalintys sėdėti ir nieko neveikti.

Vaikinai žaismingai krauna sudėliotus paketus pagal tam tikrą tematiką ir kartais nusiima apsaugines kauke. Prieš fotografuodamas paprašau bent trumpam vėl jas užsidėti, kad pilnai nesimatytų veidų. Savanorių darbą prižiūrinti Alina savo ruožtu vaikinukams primena, kad dar svarbiau nei privatumas yra atsakingas požiūris į koronaviruso prevenciją.

Bekalbant apie švietimo programas, Alina ne kartą užsiminė apie didžiulį neformalų jaunų žmonių regioninį tinklą. Aktyvus jaunimas iš įvairių šalies regionų dar gerokai anksčiau susibūrė į Feisbuko grupę ir, esant reikalui, bendradarbiauja.

„Tai mūsų jėga ir stiprybė. Kartais mes nematome ir nepažįstame vieni kitų, tačiau pasitikime ir galime būti tikri, kad jei reikės, visi pagal galimybes padės. Galiu paskambinti į bet kurį regioną ir paprašyti pagalbos kažką sumaketuojant, nuvežant, perduodant.

Visa tai veikia kaip gerai koordinuota sistema, tarsi tiekimo ar logistikos grandinė. Šiemet vasarą mes net spėjome padaryti komandos formavimo susitikimą prie Sevano ežero. Pasistatėme miške palapines, stovyklavome, bendravome, dalinomės idėjomis“, – apie efektyvų jaunimo tinklo bendradarbiavimą pasakoja Alina.

Pati Alina Jerevane studijuoja vystomąjį turizmą. Mergina ateityje pasiryžusi grįžti ir prisidėti prie savo miestelio bendruomenės veiklos, pritraukti lėšų, finansavimo. Alina spėja visur: gimtajame Tatеve atidarė jaunimo centrą. Taip pat ji dar papildomai dirba „People in Need“ organizacijoje, koordinuoja ES projektus, susijusius su turizmo plėtra Syunik regione.

S.Vaitonio nuotr.

Diena su Armėnijos Raudonuoju Kryžiumi:

optimizmo neprarandančios pabėgėlės močiutės ir šypsenas dovanojantys bendrabučių vaikai

Stasys Vaitonis iš Jerevano (Armėnija)

Publikuota: 15min.lt, 2020 lapkričio 8 d.

Baltas Armėnijos Raudonojo Kryžiaus automobilis įsuka į Jerevano priemiestyje esančio Čarbacho mikrorajono kiemą. Jį iškart apspinta būrys vaikų, gyvenančių šalia esančiuose bendrabučiuose. Čarbachas – galinė Jerevano metro stotelė. Kaip ir šalia esantis Šengavitas, tai didžiulių gamyklų darbininkams kadaise statyti miegamieji rajonai. Kaip sako mane lydintys Raudonojo Kryžiaus savanoriai, tai ne pati geriausia sostinės vieta ir čia augantiems vaikams netrūksta pagundų pasukti klystkeliais. Vis dėlto dienos pabaigoje šią ne itin jaukią vietą palieku kupinas pozityvių emocijų. Optimizmo nestokojančios močiutės, 90-ųjų konflikto tarp Armėnijos ir Azerbaidžano pabėgėlės, taip pat šypsenas dalinantys bendrabučių vaikai parodė: viltis yra, nepaisant šalį vėl užklupusių negandų.

Pagrindinė Raudonojo Kryžiaus savanorių koordinatorė Yana Minasyan tądien mane patikėjo keturių jaunų šaunių savanorių – Kristinos, Eriko, Andraniko ir Kareno – globai. Visi jie – arba baigiamųjų klasių moksleiviai arba jau studijuojantys universitete. Savanoriais organizacija priima jaunuolius nuo 14 metų amžiaus.

Pats jauniausias iš jų – šešiolikmetis Karenas Harutyunovas, pats esantis šio rajono gyventojas. Karenu didžiuojasi visas Armėnijos Raudonasis Kryžius, jo istorija – ypatinga ir įkvepianti. Vaikinas kažkada irgi lankė vaikams iš socialinės rizikos šeimų skirtą dienos centrą, o dabar yra savanoris, padedantis kitiems vaikams. Šis centras priklauso Raudonajam Kryžiui, tačiau apie tai netrukus.

Kiti savanoriai puikiai kalba angliškai, tačiau Karenas iškart atsiprašo nemokantis anglų kalbos ir prabyla gana taisyklinga rusų kalba. Komunikabilus, lengvai bendraujantis garbanotas vaikinukas rusiškai sako išmokęs vaikystėje žiūrėdamas animacinius filmukus.

S.Vaitonio nuotr.

Šypsenos vaikų dievinamiems savanoriams

Mūsų tikslas – susipažinti su dviem Armėnijos Raudonojo Kryžiaus veiklomis: psichosocialinės paramos teikimu vienišiems žmonėms ir vaikų dienos centru. Pradėkime nuo jau minėto dienos centro, įsikūrusio pirmojo bendrabučio aukšto patalpose.

S.Vaitonio nuotr.

Dienos centras pavadintas „Smiley Club“ (Šypsenų klubas). Raudonojo Kryžiaus savanoriai šiose patalpose organizuoja įvairius užsiėmimus, žaidimus, padeda ruošti namų darbus. Kol nebuvo įsisiūbavusi pandemija, vaikus neretai išveždavo į ekskursijas, visi kartu švęsdavo įvairias šventes ir pan.

Jau septyniolika metų veikiančiame centre – gera ir jauku. Vaikai noriai čia renkasi ir tuo pačiu labai nenoriai vakarop palieka centro patalpas. Andranikas Poghosyan, savanorių mentorius, sako, kad taip yra galbūt todėl, jog čia jie jaučiasi saugiau ir labiau prižiūrimi nei savo namuose. Beje, šį centrą padėjo sutvarkyti Raudonojo Kryžiaus vairuotojas Samsonas, atvežęs mus į Čarbachą. O mes kaip tik paleidžiame Samsoną ir pasakome, kad grįšime metro linija – stotelė visai netoliese.

Dėl prasidėjusios koronaviruso antrosios bangos ir augančių užsikrėtimų skaičiaus, Armėnijos mokyklos šiuo metu vėl uždarytos ir pamokos vykdomos nuotoliniu būdu. Tačiau ankstyvą ketvirtadienio popietę bendrabučio kiemas pilnas klegančių vaikų. Jie nuobodžiauja ir laukia savanorių. Vietos vaikai juos tiesiog dievina: pasisveikindami ir atsisveikindami puola ant kaklo apsikabinti. Šiandien jų neįprastai daug. „Kartais prastesniu oru į centrą ateina vos keli, o šiandien jų čia kone dvidešimt!“, – stebisi Karenas ir priduria, kad suvaldyti tokį būrį nebus lengva.

Dienos centro patalpose ilgai neužsibūname – vaikai nori į lauką pasidžiaugti saule ir gražiu rudenišku oru. Viduje tik spėjame sužaisti „sugedusį telefoną“, o lauke visi stoja prie senojo gerojo „kvadrato“ linijos. Kiemo vaikai šį fizinį reakcijos žaidimą vadina „ančių medžiokle“.

Vaikai nenustygsta vietoje, nori siausti, todėl visuomet mieliau renkasi aktyvius žaidimus, o ne rimtuosius užsiėmimus ir namų darbų ruošą. „Nieko, tuojau atšals ir lįsime į vidų. Pradėsime daryti rimtesnius dalykus prie stalo“, – šypsosi Andranikas.

Prieš atsisveikinant vaikai paprašo nuotraukos atminčiai. Iš kuprinės išsitraukiu vadinamą „selfie“ lazdelę. Viena drąsi mergaitė ištiesia ranką ir paprašo ją palaikyti bei spustelti fotografavimo mygtuką. „Kiek kainavo?“, – paklausia rusų kalba. Pasiteirauju, kur pramoko rusiškai. Mergaitė atsako kurį laiką gyvenusi Astrachanėje, Rusijoje, o dabar grįžusi į Armėniją. Tūkstančiai armėnų važiuoja į Rusiją uždarbiauti. Kai kurie jų dirba sezoninius darbus ir pargrįžta, kiti pasilieka. Tarp abiejų šalių galioja bevizis režimas.

S.Vaitonio nuotr.

Užkrečiantis močiučių optimizmas

Palikę „šypsenų klubą“ einame į vieną iš bendrabučių. Mane lydi Karenas ir Erikas Harutyunyan, paruoštas Raudonojo Kryžiaus PSS (psichosocialinės paramos) savanoris specialistas.

Lipant laiptais akį traukia pro langus matomos skalbinių virvės, dideliame aukštyje nutįsusios nuo vienos namo sienos iki kitos. Savanoriai bando paaiškinti, kaip veikia šis principas, tačiau įspūdis išties nemenkas – aukštasis pilotažas! Beje, toks skalbinių džiovinimo būdas Armėnijoje yra labai populiarus. Tai tarsi nacionalinis bruožas, ryškiai atsispindintis gyvenamųjų rajonų panoramoje.

Esame suplanavę aplankyti kelias vienišas močiutes. Randame tris, vienos nėra namuose. Šurmulį koridoriuje išgirdę kaimynai svarsto, kad turbūt išėjusi į parduotuvę. Visos garbaus amžiaus moterys – 90-ųjų pradžioje įsisiūbavusių etninių nesutarimų tarp armėnų ir azerbaidžaniečių aukos, buvusios priverstos palikti savo namus dabar jau kitoje valstybėje, Azerbaidžane, ir bėgti į istorinę tėvynę Armėniją.

Iš pradžių pabėgėliai glaudėsi kur papuolė. Kas turėjo santaupų arba spėjo parduoti butus Azerbaidžane ir galėjo įsigyti nekilnojamojo turto Armėnijoje, kitus priglaudė giminaičiai ar pažįstami. Tretiems buvo labai sunku, nes atvyko visiškai tušti. Po 90-ųjų šalis išgyveno sunkų laikotarpį, nulemtą neseniai įvykusio žemės drebėjimo ir pirmojo karo Kalnų Karabache, Žmonės gyveno su retai įjungiama elektra, be šildymo, dujų, pasikurdami mėgėjiškai įrengtas kieto kuro krosneles. Ilgainiui valstybė pabėgėliams suteikė kad ir kuklius, tačiau privačius būstus,

S.Vaitonio nuotr.

Mūsų aplankytos močiutės glaudžiasi bendrabučio kambariuose su bendromis virtuvėmis ir tualetais, tačiau nesiskundžia ir džiaugiasi, kad turi stogą virš galvos, šiltą vandenį ir kitus patogumus. Pavydėtinas užsispyrimas ir optimizmas.

Aštuoniasdešimtmetė Valentina Abramyan atvirauja, kad iš pradžių glaudėsi labai nekokioje vietoje priešingoje Jerevano pusėje, o ši, pasak jos, visai neprasta. Kelis dešimtmečius medicinos seserimi išdirbusi moteris ir atvykusi į Armėniją sugebėjo susirasti darbą, todėl jai buvo lengviau atsistoti ant kojų. Sunkiau tapo tik palaidojus vyrą, o ir dukra dabar gyvena toli, Rusijoje. „Mano pensija – vos 54 000 dramų (kiek daugiau nei 90 Eur – red. past.), todėl labai gerai, kad padeda tokios organizacijos kaip Raudonasis Kryžius“, – sako Valentina.

Kaip ir kitos sutiktos armėnės močiutės, ponia Valentina puikiai šneka rusiškai. Pasak jos, Baku sovietmečiu buvo kosmopolitiškas miestas, kuriame gyveno daug tautų ir visi daugiausiai tarpusavyje bendraudavo rusiškai.

Yevgeniai Melkumyan – 92-eji. Kaip ir Valentina, ji gimusi Kalnų Karabache, bet paskui atsidūrė Baku. 90-ųjų pradžioje Azerbaidžano sostinėje, o kituose miestuose ir anksčiau, vietiniams armėnams tapo nesaugu, teko trauktis. Lygiai taip pat iš Armėnijos pasitraukė azerbaidžaniečiai. Tačiau ponia Yevgenia nelaiko pykčio ant paprastų azerbaidžaniečių. „Dauguma mano kaimynų Baku buvo azerbaidžaniečiai, tad truputį mokėjau ir jų kalbą. Prasidėjus neramumams jie man labai padėjo, atnešdavo maisto ir liepdavo neiti į gatvę, nes ten nesaugu“, – prisimena Yevgenia. Atsisveikindama ji prasitaria, kad Karabache kariauja jos anūkas, tačiau priduria esanti tikra, kad viskas bus gerai.

Priešingai nei ankstesnės pašnekovės, Kima Baghdasaryan savo jaunystę praleido ne Baku, o antrajame Azerbaidžano mieste Gendžėje, kurį iš įpročio vis pavadina Kirovabadu – sovietinio periodo pavadinimu. Poniai Kimai – 85 metai. Nuo jos lūpų nedingsta šypsena. „Mano šviesios atminties vyras vis užsimindavo, kad gyvenimą norėtų baigti Jerevane. Prisikalbėjo... Ne pats savo noru čia atvažiavo, o turėjo keturiomis atbėgti“, – su lengva ironija kalba Kima. Linksma močiutė prisimena istorijas, juokauja ir apie gyvenimą iki konflikto pasakoja su nostalgijos gaidele. Kuklus būstas ir vienatvė kalba už save: pabėgėlio dalia labai sunki.

Senolės kaskart su nekantrumu laukia ateinančių savanorių. Kaip pasakojo savanorių koordinatorė Y. Minasyan, dauguma savanorių yra jaunuoliai, nes savanorystė tarp vyresnės kartos žmonių Armėnijoje nėra populiari. Tačiau tai netrukdo skirtingų kartų draugystei. Užsimezgęs šiltas ryšys ir iš vyresnių, istorines permainas regėjusių žmonių sklindantis optimizmas įkvepia pačius jaunuolius.

S.Vaitonio nuotr.

Savanorė Mariam iš Armėnijos: „Pasėjus sėklą, kartais tenka laukti kelerius metus, kol pamatai rezultatą“

Autorius: Stasys Vaitonis iš Gavaro (Armėnija)

Publikuota: 15min.lt, 2020 lapkričio 23 d.

Mariam Khachatryan

Savanorystė Armėnijoje dar tik skinasi savo kelią masiškumo ir populiarumo link, o pakeliui reikia įveikti begalę stereotipų, išankstinių nusistatymų ir nepasitikėjimo. Taip teigia Mariam Khachatryan iš Gegarkuniko srities rytinėje Armėnijoje. 22-ejų metų mergina šiuo metu pagrindiniame regiono mieste Gavare tęsia anglų kalbos ir literatūros magistro studijas. Gavaras – niekuo neišskirtinis Armėnijos provincijos miestas, su savais iššūkiais ir prastėjančia demografine situacija. Tačiau kartu tai universitetinis miestas, į kurį suvažiuoja mokytis jaunuoliai iš viso regiono.

Nors studentų kasmet mažėja, tačiau savanorystės apraiškos, priešingai, stiprėja. „Pokyčių yra ir tai natūralu, nes įdėta labai daug darbo. Jei jų nebūtų, tuomet kokia prasmė kažką daryti ir stengtis“, – sako Mariam.

Susitikę pagrindinėje Gavaro aikštėje su Mariam patraukiame į netoliese esantį nedidelį miesto parką, kuriame sunkiai randame laisvą suoliuką. Šiltos rudeniškos saulės atokaitoje čia ilsisi ramaus neskubančio miesto gyventojai ir į mus krypsta aplink lakstančių vaikų akys. „Šiemet dėl koronaviruso grėsmės beveik viskas vykdavo nuotoliniu būdu. Nuotolinis bendravimas yra nepalyginamas su gyvu pokalbiu. Labai to pasiilgau“, – prasitaria Mariam.

Mariam, kiek laiko aktyviai savanoriauji?

Greitai bus dešimt metų. Pradėjau savanoriauti 2011-aisiais. Baigusi bakalaurą, išvykau į Vokietiją pagal „European Solidarity Corps“ savanorystės programą. Ten praleidau vienerius metus. Paskui nusprendžiau grįžti ir tęsti studijas čia, savo šalyje. Manau, Armėnijai manęs ir mano žinių reikia labiau.

Kokiomis savanoriškomis veiklomis daugiausiai užsiėmei per tuos ilgus metus?

Turiu pasakyti, kad išbandžiau nemažai nevyriausybinių organizacijų. Vienerius metus net teko padirbėti vienoje iš jų. Viena pirmųjų organizacijų, kurioje savanoriavau, buvo Armėnijoje gerai žinoma „World Vision Armenia“, kurios dėmesio centre – pagalba vaikams. Ši organizacija labai daug davė, nes ji rūpindavosi savanoriais ir padėjo geriau suvokti visą šalies socialinį kontekstą.

Pradėjus studijas prisijungiau prie „Jinishian Memorial Foundation“ organizacijos, dirbančios pilietinės visuomenės plėtros srityje. Po dviejų metų savanorystės jie man pasiūlė darbą. Tai buvo vieno ES projekto koordinavimas.

Tuo metu buvau devyniolikos, tačiau organizacijos žmonės tikino, kad susitvarkysiu. Labai pagelbėjo ilgametė savanorystės patirtis. Savanoriai, kuriuos tuos metus koordinavau, iki šiol sako jaučiantys pozityvią įtaką, kurią lėmė geras šio projekto įgyvendinimas. Labai smagu tai girdėti, kad nedidelis jaunos merginos žingsnis galėjo turėti įtakos kitų žmonių gyvenimo pokyčiams. Neabejoju, kad dabar tie patys žmonės yra įgalinti keisti kitų jaunuolių likimus, kažką jiems duoti, dalintis. Šio projekto tikslas buvo savotiškai išlaisvinti jaunus žmones, atverti jiems kelius ir suteikti veiksmų laisvę. Manau, labai svarbu yra ne duoti žuvies, o išmokyti žvejoti, t. y. suteikti galimybę veikti patiems.

Koks buvo paprastų vietos žmonių požiūris į savanorius ir savanorystę anksčiau ir koks yra dabar?

Pamenu laikotarpį, kai man buvo 13-14 metų. Savanorystė tuomet buvo pakankamai naujas ir neįprastas reiškinys. Nebuvo lengva, nes žmonės keistai žiūrėdavo ir reaguodavo. Aplinkiniai nesuprasdavo, kodėl kažkas dirba be atlygio, kas už to slypi ir pan. Ypatingai mažuose miesteliuose ir kaimuose bet koks tavo veiksmas yra bendruomenės dėmesio centre. Jie žiūri į tave ir nesupranta, ką tu darai ir kam tai darai. Teko perlipti šį barjerą ir kartu su kitais savanoriais įrodyti, kad savanorystė yra dalijimasis ir pagalba kitam neturint savanaudiškų paskatų.

Nemažai jaunų žmonių tiesiog nedrįsta reikštis, nesijaučia jaukiai būdami matomi. Jie jaučiasi įrėminti, kažkieno apriboti. Nežinau, galbūt tai lemia aplinka, kitų žmonių požiūris, baimė išsišokti...

Kiek NVO veikia Gavaro mieste arba šiame regione, kad galėtume įsivaizduoti, apie kokius skaičius ir mastą kalbame?

Tikslaus skaičiaus nepasakysiu, tačiau jų veikia tikrai nemažai, nes Gavaras yra pagrindinis regiono miestas. Nevyriausybininkai suskirstę pagal veiklos sritis ir tematiką. Tokio dydžio mieste kaip Gavaras kiekviena didesnė organizacija turi apie kelias dešimtis aktyvių savanorių. Žinoma, organizacijos bando plėstis, populiarinti savo veiklas, tačiau lubos vis tiek yra. Norinčių veikti žmonių skaičius yra ribotas. Tokio dydžio mieste jis gali siekti apie tūkstantį sudėjus visus entuziastus. Žinoma, pas mus veikia visos didžiosios organizacijos: Raudonasis Kryžius, Caritas ir kitos. Tačiau yra ir mažesnių, lokalių organizacijų.

Manau, vietos NVO stipriai prisideda prie to, kad visuomenė būtų aktyvi, kad keistųsi jos požiūris ir žmonių mąstymas. Čia kaip sėkla: pasėji ir turi kantriai laukti. Tik, priešingai nei žemėje, mūsų veikloje kartais gali tekti laukti kur kas ilgiau – dvejus, trejus ar penkerius metus. Apskritai reikia gero dešimtmečio, kad realiai suvoktum, kokios permainos įvyko visuomenėje. To lengvai nepamatysi, paprastos apklausos neparodys. Tačiau pokyčiai jaučiami ir tai natūralu, nes jei jų nebūtų, tuomet kokia prasmė kažką daryti ir stengtis?

Dabar matosi vis daugiau iniciatyvų, kai nebūtina formaliai priklausyti kažkokiai organizacijai, kad galėtum kažką naudingo nuveikti. Yra nemažai aktyvių žmonių, kurie tiesiog ima ir daro savo bendruomenės labui neieškodami konkretaus vardo ar organizacijos, su kurios žinia galėtų veikti. Aš pati savo

Mariam Khachatryan

Gavaras, Armėnija

gimtajame kaime užsiimu šviečiamąja veikla su tiksline vaikų grupe, nors tai nesusiję su jokia konkrečia organizacija. Tiesiog noriu pasakyti, kad formalus egzistuojančių organizacijų skaičius nebūtinai parodo tikrąją situaciją. Armėnijoje yra gausu pavienių pilietinių iniciatyvų, socialiai atsakingų įmonių, kurios labai daug daro, nors formaliai neturi NVO statuso.

Ar NVO tarpusavyje konkuruoja ar yra linkusios bendradarbiauti?

Geras klausimas. Turbūt visko pasitaiko, bet aš jaučiu, kad visgi kur kas daugiau yra bendradarbiavimo apraiškų. Tiesiog NVO ir jų veiklų poreikis yra toks didelis, kad visiems užtenka vietos. Ir reikia įdėti labai daug pastangų, kad pasiektum rezultatą, atlieptum tuos poreikius.

Iš savo patirties galiu pasakyti, kaip efektyviai pasireiškia bendradarbiavimas. Tarkime, kai man reikėdavo didesnės erdvės susitikimams, ją suteikdavo kita organizacija, o ne ta, kurioje savanoriauju ir kuri galbūt neturi reikiamos erdvės. Tiesiog vieni kitus puikiai supranta ir palaiko – dalinasi įranga, patarimais.

Ar Armėnijoje savanorystė, jos aplinka ir kiti dalykai labai skiriasi lyginant su Vokietija ar kitomis Vakarų Europos šalimis, su kuriomis teko susipažinti?

Savanoriaudama Vakarų Europoje įsitikinau, kad ten savanorystė yra tarsi kažkoks papildomas dalykas šalia to, ką jau turi susikūręs. Ten žmonės pradeda savanoriauti tada, kai jau viską turi ir jiems dar kažko papildomai dvasiškai reikia. Bent jau man susidarė toks įspūdis. Savanorystės kultūra ten yra visai kitokia. Mes Armėnijoje dar tik žengiame pirmuosius žingsnius.

Dar prieš kelerius metus savanorystė nebuvo priimtina ir labai populiari, tačiau dabar jau matome visai kitokį vaizdą. Pas mus irgi atsiranda Vakaruose įprasta praktika, kai, pavyzdžiui, kandidatuojant į darbinę poziciją, reikia pažymėti apie savanoriškos veiklos patirtį, socialiai atsakingą elgesį ar pan. Anksčiau to nebuvo.

Kokie dar yra savanorystės Armėnijos ypatumai ir iššūkiai?

Nors savanoriška veikla mūsų šalyje populiarėja, matau vieną rimtą iššūkį, ypač aktualų mažesniuose miestuose, kur gyvena mažiau žmonių. Neretai taip jau susiklosto, kad tie patys entuziastai ir aktyvistai savanoriauja ne vienoje, o keliose tame miestelyje veikiančiose organizacijose. Jie neprisiriša prie vienos, bet būna ir ten, ir čia. Matau, kad organizacijos tai supranta ir stengiasi tą savanorių lojalumą kažkaip išgryninti, apsibrėžti.

Kitu iššūkiu įvardyčiau vyresnės kartos žmonių integraciją į savanorystę. Įsivaizduokite, kaip sunku buvo jaunajai kartai įrodyti, kas yra savanorystė ir kokia jos teikiama nauda. Tad tuo sunkiau vyresniems žmonėms įrodyti, kad jie užsiimtų savanoryste. Be skeptiško visuomenės požiūrio jiems dar reikia atrasti laiko savanorystei – šalia šeimos, darbo, vaikų ir anūkų. Jie tiesiog neranda savyje motyvacijos šalia viso to dar ir savanoriauti. Skiriasi viskas: supratimas, vertybės, požiūris. Labai sunku tą slenkstį peržengti.

Jauniems žmonėms savanorystė, ypač dabar, yra galimybių laukas. Galimybė susirasti draugų, megzti ryšius, parodyti save ir savo gebėjimus. O vyresniems žmonėms norisi matyti apčiuopiamus fizinius rezultatus. Tarkime, kažką sutvarkyta, nudažyta, suremontuota. Abstraktūs dalykai, kaip, pavyzdžiui, buvimas su žmogumi, palaikymas, bendravimas, nepriimami kaip ne mažiau svarbūs ir reikšmingi dalykai.

Ar kažkas daroma iš NVO sektoriaus pusės, kad būtų pritraukti vyresni savanoriai?

Taip, organizacijos dirba šiuo klausimu ir bando apeliuoti į vyresniąją kartą. Pastaruoju metu rašoma pakankamai nemažai projektų, nukreiptų būtent į vyresnių žmonių tikslinę grupę. Matau, kad gerai parengta koncepcija pritraukia vyresnių žmonių: jie nori mokytis, tobulėti, gauti kažko naujo, apie ką anksčiau nesusimąstydavo. Aš asmeniškai tikiu, kad vyresnių žmonių savanorystė atras savo vietą, tik reikia kantrybės, laiko ir kryptingo darbo, nes ilgą laiką visi projektai, tarptautiniai mainai ir pan. buvo nukreipti išskirtinai į jaunimą.

Ačiū už pokalbį!

Savanoriai Armėnijoje
video reportažai

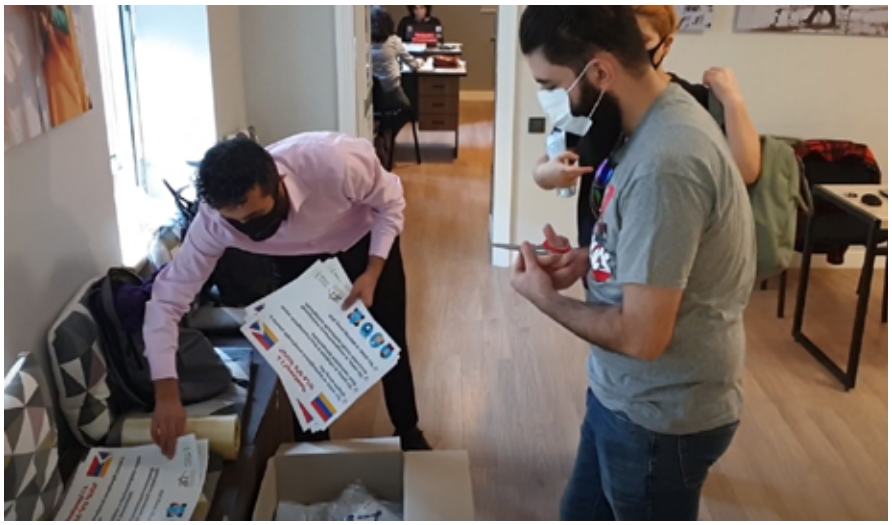
Volunteers in Armenia: Bringing Back to the Nature

Aktyvus ir sveikas gyvenimo būdas, turizmo atkūrimas regionuose, taip pat teisingas požiūris į aplinką ir gamtą. Tai yra svarbiausi „Boo Mountain Bike Park“, unikalios NVO, įsikūrusios Vanadzor mieste, trečiame pagal dydį Armėnijoje, prioritetai. Viena iš „Boo Park“ įkūrėjų Emma Petrosyan kalba apie pačią „Boo Park“ projekto pradžią, vietos bendruomenę ir ateities planus.

Volunteers in Armenia: Using Hands to Contribute to the Community

Vynuogynų apsuptyje, saulėtame ir mažame Areni miestelyje, vietos bendruomenė savo vaikus patiki jaunai menininkei Arpine, kuri grįžo į savo namus, norėdama atidaryti naują NVO ir dirbti su jaunimu. Savanorystės galia mažose bendruomenėse yra ypatinga, tačiau kažkas turi žengti patį pirmąjį žingsnį ir pradėti.

Volunteers in Armenia: Raising Public Awareness of the Covid-19 Threat

Pilietinė iniciatyva, kurią organizuoja „3 straipsnių klubas“ Jerevane, Armėnijoje. Kartu su savanoriais Lusine, Sona ir Samvel dalinome kaukes Jerevano gatvėse, taip pat klijavome įspėjamuosius plakatus. Pagrindiniame pranešime teigiama, kad žmonėms, kurie nenešioja apsauginių kaukių ir rizikuodami savo sveikata nedėvi kitų apsauginių priemonių, gali prireikti gydymo. Tai reiškia, kad vietinė sveikatos priežiūros sistema gali būti perkrauta ir Armėnijos ligoninėse nebūtų vietų sužeistiems civiliams ir kariams iš Kalnų Karabacho.

Vystomojo bendradarbiavimo platforma pristato interaktyvias internetines pamokas moksleiviams! Tikimės, kad karantino metu vedant nuotolines pamokas, mokytojams pravers mūsų paruoštos pamokos penkiomis skirtingomis temomis. Visas pamokas sudaro dvi dalys: teorinė dalis, pristatoma vaizdo įrašu, ir praktinė užduotis, atliekama pačių moksleivių.

TAI 5 PAMOKOS APIE:

DARNŲ VYSTYMĄSI IR EKOLOGINĮ PĖDSAKĄ	praktinė užduotis
HUMANITARINĘ PAGALBĄ	praktinė užduotis
KLIMATO KAITĄ	praktinė užduotis
ETIŠKĄ KOMUNIKACIJĄ APIE PASAULĮ	praktinė užduotis
MIGRACIJĄ IR PABĖGĖLIUS	praktinė užduotis

Dėl papildomos informacijos ar iškilus klausimams
susisiekite su mumis vbplatforma@gmail.com.

